

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua muutoksista ja esittää seuraavan lausunnon:

Kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen

Keski-Suomen hyvinvointialue pitää esitettyä muutosta tarkoituksenmukaisena siltä osin, että hyvinvointialueille annetaan lisää aikaa alijäämien kattamiseen. Lakiesityksen perusteluissa todetaan mm., että käytäntö on osoittanut, että palvelurakenteeseensa ja palvelutoimintaansa päämäärätietoisesti uudistuksia tehneet hyvinvointialueet ovat kyenneet hillitsemään kustannustensa kasvua tavalla, joka johtaa talouden tasapainottumiseen ja siten myös alijäämien kattamiseen laissa säädetyssä määräjässä palvelut turvaten. Olennaista on käytännössä ollut tasapainottamisen aikajänne eli riittävän voimakkaat uudistukset riittävän varhain aloitettuina, jolloin vuotuinen sopeuttamistarve ei ole päässyt muodostumaan liian suureksi. Tavoitteena on siksi kohdentaa väliaikainen sääntely juuri tähän hyvinvointialuejoukkoon.

Keski-Suomen hyvinvointialue haluaa korostaa, että vaikka toiminnan sopeuttaminen rahoituksen edellyttämälle tasolle on talouden tasapainon kannalta ensisijaista, ei palvelurakenteeseen ja palvelutoimintaan tehdyt uudistukset ja niiden aikataulu ole ollut ainoa alijäämän kertymiseen vaikuttanut tekijä. Rahoitusjärjestelmässä on ollut huomattavaa valtakunnallista epätarkkuutta johtuen puutteellisista ja virheellisistä diagnoositiedoista, mikä

on vääristänyt hyvinvointialueiden rahoitusta. Näin ollen lisääntymisen alijäämien kattamiseen olisi syytä antaa kaikille hyvinvointialueille, kunnes rahoitusjärjestelmässä olevat epäselvyydet on ratkaistu. Lisäajan määrä tulisi arvioida aluekohtaisesti esityksessä mainitulla tavalla, kuitenkin niin, että alijäämien kattamisen aluekohtainen lisääntymisen voisi Valtiovarainministeriön päätöksellä olla myös pidempi kuin vuoden 2027 tai 2028 loppuun saakka.

Hyvinvointialueiden nykyinen sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitusmallin toteutus ei toimi toivotulla tavalla, eikä siten kohteile alueita yhdenvertaisesti. Rahoituksen määrätymistekijöiden laskennassa käytetyt diagnoositiedot ovat osoittautuneet puutteelliseksi ja alueittain suuresti vaihtelevaksi. Koska diagnoositietoja käytetään yhtenä rahoituksen jakoperusteena, johtaa tämä merkittäviin vääristymiin siinä, kuinka valtion rahoitus jakautuu eri alueiden välillä. Nykyisen rahoitusmallin toimeenpanon myötä malli mittaa liikaa alueiden kirjaamiskäytäntöjä ja tietojärjestelmien ominaisuuksia, ei väestön todellista palvelutarvetta. Tämä on vaikuttanut myös rahoituslainsäädännön mukaisen, rahoituksen tasoa korjaavan jälkikätestarkistuksen kohdentumiseen alueille.

Kuten esityksen perusteluissa todetaan, hyvinvointialueiden ensimmäiset toimintavuodet 2023 ja 2024 olivat hyvinvointialueloudessa alijäämäisiä. Rahoituksen jälkikätestarkistus korjasi hyvinvointialueiden rahoituksen tasoa vuodelle 2025 ja ennusteiden mukaan vuodesta 2025 tulee ylijäämäinen kun tarkastellaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettuja tuloksia. Jälkikätestarkistuksen määrä määritettiin koko maan tasolla. Koko maan tasolla määritelty jälkikätestarkistus kohdennettiin alueille rahoituslain määrätymistekijöiden perusteella. Vuoden 2023 yleiskatteisen rahoituksen ja toteutuneiden kustannusten välisenä erotuksena määritellyn vuoden 2025 rahoituksessa huomioidun jälkikätestarkistuksen osalta nähtiin, että hyvinvointialuekohtaisesti on merkittäviä eroja siinä, kuinka jälkikätestarkistus vastasi alueen yleiskatteisen rahoituksen ja toteutuneiden kustannusten välistä eroa. Näin ollen jälkikätestarkistus ei kaikkien alueiden osalta kykene varmistamaan, että rahoitus tarkistetaan siirtyneitä kustannuksia vastaavalle tasolle. Esimerkiksi Keski-Suomen hyvinvointialueen osalta rahoitus jäi pysyvästi yli 40 miljoonaa euroa pienemmäksi kuin hyvinvointialueelle siirtyneen toiminnan todelliset kustannukset olivat. Vuosittainen rahoituksen taso tarkoittaa hyvinvointialueelle tämän rahoituksen vajeen vuoksi mittavia sopeutustarpeita sen sopeutustarpeen lisäksi, jonka ensimmäisten toimintavuosien kertyneiden alijäämien kattaminen edellyttää.

Esitetyn muutoksen perusteluissa todetaan, että valtioneuvoston oikeuskanslerin antaman ratkaisun mukaan hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteen toteutumisen ja rahoituksen riittävyyden lainsäädännön edellyttämiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyvissä systeemisissä eli useita tai useimpia hyvinvointialueita laajasti koskevissa ongelmissa lainsäädännön muuttaminen on tarpeellinen ja välttämätönkin keino rahoituksen ja lakisääteisten velvoitteiden tasapainon saavuttamiseksi. Todettu koskee myös alijäämien kattamista koskevaa sääntelyä. Tilanteessa, jossa arviolta noin puolet hyvinvointialueista ei voisi kattaa kertyneitä alijäämiään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, mutta kattaminen olisi mahdollista vuoden tai kahden pidemmässä määräajassa, arvioidaan muiden toimien ohella myös alijäämien kattamista koskevan sääntelyn määräaikaisten tarkastelu perustelluksi.

Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan esitetyssä lakiluonnoksessa tulisi huomioida myös rahoituksen määräytymistekijöiden laskennassa toteutuneet systemiset, useita hyvinvointialueita laajasti koskevat ongelmat ja epätarkkuudet. Tämän vuoksi tulisi ulottaa esitetyt määräaikaiset muutokset koskemaan kaikkia hyvinvointialueita ja mahdollistaa se, että aluekohtainen lisäaika voisi Valtiovarainministeriön päätöksellä olla myös pidempi kuin vuoden 2027 tai 2028 loppuun saakka.

Investointisuunnitelman toimittamisen määräajan muutos

Investointiohjaukseen esitettävä aikataulumuutos ja sen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia.

Tämänhetkisen käytännön mukaisesti alueilla tulee kuitenkin jatkossakin olla mahdollisuus täydentää investointisuunnitelmaa vielä huhtikuun lopun jälkeen. Esimerkiksi ennakkollinen laskelma seuraavan kalenterivuoden valtion rahoituksesta on alueiden käytettävissä vasta huhtikuun lopulla eikä sitä ole mahdollista huomioida investointisuunnitelman valmistelussa riittävän ajoissa ottaen huomioon investointisuunnitelmaan liittyvän päätöskäsittelyn. Rahoituksen tasolla on vaikutusta siihen, kuinka alueet pystyvät osoittamaan investointien ja investointeja vastaavien uusien sopimusten rahoituksen investointisuunnitelmassa.

Kauppinen Ella
Keski-Suomen hyvinvointialue - Aluehallitus 28.10.2025 § 308